

Okul öncesi dönem çocuklarının dinleme becerilerine ilişkin öğretmen görüşleri¹

Preschool teachers' views on listening skills

Murat Bartan² Hatice Berna Türe Köse³

Makale Geçmişi

Geliş :16 Nisan 2022

Düzeltilme :8 Ekim 2022

Kabul :15 Aralık 2023

Çevrimiçi :30 Nisan 2023

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Article History

Received : 16 April 2022

Revised : 8 October 2022

Accepted : 15 December 2023

Online : 30 April 2023

Article Type

Research Article

Öz: Okul öncesi dönemdeki çocuklar dinleme ve konuşma becerilerine sahiptir ve bu iki beceriyi iletişimlerinde ve eğitim faaliyetlerinde kullanırlar. Okul öncesi öğretmenlerinin dinleme türlerini bilmeleri, çocukları uygun şekilde yönlendirebilmeleri ve eğitim sürecini geliştirebilmeleri açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin dinleme becerisine ilişkin farkındalıklarını ve görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada olgubilim deseni kullanılmış ve veriler 10 okul öncesi öğretmeninden yarı yapılandırılmış görüşme soruları aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizi sonucunda öğretmenlerin dinleme becerisinin önemini farkında oldukları ancak bu konuda gerekli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Ayrıca öğretmenler çocuklardan, müfredattan ya da ailelerden kaynaklanan nedenlerle dinleme becerisinin öğretiminde zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Dinleme, Dinleme türleri, Okul öncesi dönem

Abstract: Preschool children have listening, and speaking skills and use these two skills in their communication, and educational activities. It is important for preschool teachers to know the types of listening in order to guide children appropriately and improve the educational process. The aim of this study is to reveal preschool teachers' awareness and views on listening skills. Phenomenological design was used in the study and data were collected from 10 preschool teachers through semi-structured interview questions. As a result of the analysis of the data, it was seen that the teachers were aware of the importance of listening skills but did not have the necessary knowledge on this subject. In addition, teachers stated that they had difficulties in teaching listening skills due to reasons arising from children, curriculum, or families.

Keywords: Listening, Types of listening, Preschool period,

DOI: 10.24130/eccdjecs.1967202371472

Başlıca Yazar: Hatice Berna Türe Köse

¹ Bu araştırma 7. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, murat.bartan@dpu.edu.tr, ORCID: 000-0003-2947-5643

³ Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, haticeberna.ture@dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5382-3885

SUMMARY

Introduction

Communication skills; It consists of the whole of listening, speaking, reading and writing skills. Listening skill is the most basic communication skill and babies start to use listening skills while they are still in the mother's womb (Robinslaw, 2007; Özer Özkan & Coşkun, 2015). Almost every researcher on listening skills has put forward their own classification (Akyol, 2014; Doğan, 2011; Güneş, 2007; Harmer, 2001; Kingen, 2000; Tidyman & Butterfield, 1959; Tompkins, 2005; Yalçın, 2006). Among these rankings, the most frequently encountered types of listening in the literature are; discriminative listening, selective listening, empathetic listening, critical listening, creative listening and active listening.

Looking at the literature, it is seen that listening skills are at primary school level (Aksu, 2013; Ceran, 2015; Cığerci, 2016; Durmuş, 2013), secondary school level (Harmankaya, 2016; Melanlıoğlu, 2013), university students (Kurudayıoğlu & Fatih, 2013; Melanlıoğlu, 2019; Özkan & President, 2019). In the field of pre-school, Saltalı and Erbay examined the effect of listening on the state of liking children in preschool teachers in 2013. As a result, no study has been found in the literature examining the views of preschool teachers on listening skills. However, the development of listening skills in preschool education is of great importance for children's future academic skills, social life (Özer Özkan & Coşkun, 2015), reading proficiency (Florit et al., 2009) and many other development areas. Since preschool teachers play a critical role in the development of listening skills in this period (Erdoğan, 2013; Güzelyurt et al., 2019), their awareness and views on listening skills are important. From this point of view, the aim of the study is to reveal the awareness and opinions of preschool teachers about listening skills.

Method

Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the research. Phenomenology allows us to have in-depth and detailed information about the phenomena that we are aware of (Yıldırım & Şimşek, 2013). Since it is aimed to reach in-depth information about the listening skills of preschool teachers, the phenomenology design was used in the study. The study was carried out with 10 preschool teachers working in independent kindergartens in Kütahya. Easily accessible sampling was used in sample selection.

In data collection, a semi-structured interview form prepared by the researchers was used as a data collection tool. The semi-structured interview form consists of two parts: questions prepared to determine teachers' demographic information and their views on listening skills. Before the interviews, the teachers were informed and the interviews were recorded. Later, these interviews were transcribed and content analysis was carried out in line with the data obtained. During the content analysis, code names such as Ö1, Ö2, Ö3... were given to the teachers whose data was collected, so the identities of the participants were kept confidential.

Results

In this study, in which the teachers' views on listening skills were tried to be determined, four themes emerged as a result of the analysis of the data. These are named as (1) Importance (2) Relationship with the Program (3) Methods Used and (4) Difficulties Encountered.

Looking at the theme of importance, it is seen that teachers think that listening skill supports learning, preparation for primary school and the development of other skills. T4 stated the importance of listening skill for learning with the statement "Listening is essential for learning and enables learning". Some teachers who participated in the research stated that they gave information about the level of development of listening skill. T9 expressed the idea that "listening skill shows the level of language development" and stated the relationship between listening skill and development level.

The theme of Relationship with the Program includes the opinions of the pre-school teachers about which activity and for how long they include the listening skill in the program they apply. According to these views, teachers stated that they use listening skills in Turkish, Science, Mathematics, Art activities and desk work.

The Methods Used theme includes the opinions of preschool teachers about the methods they choose while teaching listening skills. Accordingly, the teachers said that using materials, using their own body, and mastering the daily plan are effective in gaining listening skills.

The theme of Challenges Encountered includes the opinions of preschool teachers about the difficulties they experienced while gaining listening skills. In this theme, teachers stated that they had difficulties arising from the child, family, teacher, classroom and program.

Conclusion and Discussion

When we look at the literature, it is seen that the studies can benefit from nursery rhymes and games to improve listening skills (Doğan, 2007), communication-oriented activities and various games can be included (Yıldız, 2015; Yılmaz, 2007), or listening skills can be improved by performing theater, poetry and drama studies (Aytan, 2007)., 2011) seems to say. From this point of view, it is consistent with the literature that the preschool teachers participating in the research say that children use their listening skills in communication-oriented activities such as Turkish, art and mathematics activities, including discussion, games and nursery rhymes, even if they do not do it specifically to develop listening skills.

Özbay (2014) stated that the teacher's body language, tone of voice, gestures and mimics, the way of presenting the activity, his command and use of Turkish, and knowledge are effective in the emergence of the difficulties encountered in the listening process due to the teacher. In the study, teachers said that children's listening skills are negatively affected when the teacher does not use body language and tone of voice appropriately, and cannot determine the appropriate methods and techniques for the presentation of the activity. In this case, the results obtained are consistent with the literature.

When the results of the research are examined, the first thing to notice is that preschool teachers do not have enough knowledge about listening skills. Considering that knowledge is one of the most important situations in conveying a subject to others (Özbay, 2014), it is clear that pre-school teachers should be given training on the subject in order to help children gain listening skills.

GİRİŞ

İletişim becerileri; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin bütününden oluşmaktadır. Dinleme becerisi en temel iletişim becerisidir ve daha anne karnındayken bebekler dinleme becerisini kullanmaya başlarlar (Robinshaw, 2007; Özer Özkan ve Coşkun, 2015). Burada önemli noktalardan biri, dinleme ile işitmenin birbirine karıştırılmamasıdır. Hem işitmede hem de dinlemede seslerin algılanabilmesi gerekmektedir ancak aralarındaki esas fark dikkat derecesidir (Rost, 2011). İşitme daha fiziksel özellikler ile ilgili olan bir durumken, dinleme işitmenin yanı sıra odaklanmayı ve anlamlandırmayı da gerektirir (Kurudayıoğlu ve Kiraz, 2020). İşitme becerisine sahip olan herkesin dinleme becerisine de sahip olduğunu düşünmek yanlış olacaktır. Dinleme becerileri ile ilgili neredeyse her araştırmacı kendi sınıflandırmasını ortaya koymuştur (Akyol, 2014; Doğan, 2011; Güneş, 2007; Harmer, 2001; Kingen, 2000; Tidyman ve Butterfield, 1959; Tompkins, 2005; Yalçın, 2006). Bu sıralamalar içerisinde literatürde en sık karşılaştığımız dinleme türleri; ayrıştırıcı dinleme, seçici dinleme, empatik dinleme, eleştirel dinleme, yaratıcı dinleme ve etkin dinlemedir.

Okul öncesi dönem çocukları, henüz okuma ve yazma becerileri gelişmediğinden iletişim kurmada en çok dinleme ve konuşma becerilerini kullanmaktadırlar. Bu nedenle okul öncesi dönemde yapılan eğitim öğretim çalışmaları dinlemeye dayanmaktadır (Türe Köse ve Bartan, 2021). Aynı zamanda okul öncesi dönem, çocukların hikayeler dinlemek istedikleri, kendi hikayelerini oluşturdukları ve duyduklarını hatırlayabildikleri bir dönemdir (Özer Özkan ve Coşkun, 2015; Visu-Petra vd., 2008). Bu dönemde çocuklar öğrenme süreçlerinde dinleme becerisine sıkça başvurumaktadırlar. Bu nedenle, özellikle okul öncesi dönem çocuklarının daha verimli bir eğitim öğretim süreci geçirebilmeleri için, dinleme becerilerinin gelişimi ihmal edilmemelidir (Mochado, 2010). Dinleme becerisi rastgele bir eğitim ortamında değil, planlanmış bir eğitim öğretim süreci içerisinde kazandırılabilir (Özbay, 2005). Burada asıl görev okul öncesi öğretmenlerine düşmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların dinleme becerilerinin geliştirilmesi için etkinlikler planlaması, yapılan etkinliğe ya da hedeflenen kazanıma göre uygun dinleme türünün etkinleştirilebilmesi verimli bir öğrenme sağlamak için oldukça önemlidir. Öğretmenler dinleme becerisini geliştirmede iletişime dayalı etkinliklerden ya da çeşitli oyun etkinliklerinden faydalanabilir (Doğan, 2007; Yılmaz, 2007; Yılmaz, 2015). Ancak burada önemli olan öğretmenin bu beceriyi geliştirirken uygun etkinliği ve uygun yöntem ve tekniği belirleyip kullanabilmesidir (Ural ve Ramazan, 2007). Ayrıca öğretmen sınıfı dinleme için uygun hale getirmelidir (Demir ve İzci, 2015). Sınıf içerisinde dinlemeyi aksatacak, dikkati başka yöne çekecek uyaranlar bulunmamasına özen göstermelidir. Öğretmenler konuşma seslerini uygun şekilde ayarlamalı (Özbay, 2014), öğrenme ortamını dinlemeyi etkileyecek gürültülerden mümkün olduğunca arındırmalıdır. Aksi halde,

çocukların dinlemeleri olumsuz etkilenecektir (Robinshaw, 2007; Swain vd., 2004). Okul öncesi öğretmenlerinin dinleme becerisine ve dinleme türlerine yönelik farkındalığı bahsedilen verimli öğrenme ortamını oluşturmada kritik noktalardan biridir. Dinleme eğitiminin amacına ulaşabilmesi için dikkat edilmesi gerekenleri Oğuzkan (1965) şöyle sıralamıştır;

- Eğitime küçük yaşlardan itibaren başlanmalıdır.
- Süreç, eğitim öğretim programının ve okulun belirlediği yol haritasına uygun şekilde tasarlanmalıdır.
- Dinleme eğitimi verecek olan öğretmenlerin etkin dinleme niteliği göstermeleri gerekmektedir.
- İçeriğe ve hedeflere uygun yöntem ve teknikler seçilmelidir.
- Modern ve güncel öğretim materyallerinin kullanılmasına özen gösterilmelidir (Melanlıoğlu, 2019).

Cross-key ve Vance (2011) yaptıkları çalışmada, öğretmenlere dinleme becerileri üzerine eğitim verildiğinde, eğitim alan öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların dinleme becerilerinin eğitim almayan öğretmenlerin sınıflarındaki çocuklara göre daha fazla geliştiğini göstermiştir. Çocukların dinleme becerisini geliştirmede en önemli paydaşlardan birisi öğretmenlerdir (Özer Özkan ve Coşkun, 2015). Dinleme becerisine yönelik uygulamalardan önce öğretmenlerin ortam şartlarını çocukların dinleme becerilerini destekleyecek şekilde düzenlemeleri oldukça önemlidir (Rubin vd., 2011). Bunun sağlanabilmesi için öğretmenlerin dinleme becerisi hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiği açıkça görülmektedir. Buradan yola çıkarak öğretmenlerin dinleme becerileri konusundaki bilgilerinin çocukların dinleme becerilerinin geliştirilmesinden etkili rol oynadığı söylenebilir.

Alan yazına bakıldığında, dinleme becerilerinin ilköğretim düzeyinde (Aksu, 2013; Ceran, 2015; Cığerci, 2016; Durmuş, 2013), ortaokul düzeyinde (Harmankaya, 2016; Melanlıoğlu, 2013), üniversite öğrencileri düzeyinde (Kurudayıoğlu ve Fatih, 2013; Melanlıoğlu, 2019; Özkan ve Başkan, 2019) çalışıldığı görülmektedir. Okul öncesi alanında ise Saltalı ve Erbay'ın 2013 yılında okul öncesi öğretmenlerinde dinlemenin çocuk sevmeye durumuna etkisinin incelendiği görülmüştür. Sonuç olarak, alan yazında okul öncesi öğretmenlerinin dinleme becerilerine ilişkin görüşlerini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Halbuki okul öncesi eğitimde dinleme becerisinin geliştirilmesi, çocukların ileriki akademik becerileri, sosyal yaşantıları (Özer Özkan ve Coşkun, 2015), okuma yeterlilikleri (Florit vd., 2009) ve daha birçok gelişim alanı için oldukça büyük önem taşımaktadır. Bu dönemde dinleme becerisinin geliştirilmesinde okul öncesi öğretmenleri kritik bir rol oynadığından (Erdoğan, 2013; Güzelyurt vd., 2019), onların dinleme becerilerine yönelik farkındalıkları ve görüşleri önemlidir. Buradan yola çıkarak, yapılan çalışmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin dinleme becerilerine ilişkin farkındalıklarını ve görüşlerini ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim, farkında olduğumuz olgular hakkında derinlemesine ve ayrıntılı bilgi sahibi olmamızı sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Ele alınan çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin dinleme becerilerine ilişkin derinlemesine bilgiye ulaşmak hedeflendiğinden, olgu bilim deseni kullanılmıştır.

Çalışma grubu

Çalışma Kütahya ilinde bulunan bağımsız anaokullarında görev yapan 10 okul öncesi öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Öğretmen 1 (Ö1)'in mesleki tecrübesi 4 yıl, Ö2'nin mesleki tecrübesi 8 yıl, Ö3'ün 2 yıl, Ö4'ün 7 yıl, Ö5'in 5 yıl, Ö6'nın 2 yıl, Ö7'nin 10 yıl, Ö8'in 6 yıl, Ö9'un 8 yıl ve Ö10'un 2 yıl mesleki tecrübeye sahiptir. Öğretmenler en az 2 en fazla 10 yıllık kıdeme sahiptirler. Öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların yaş gruplarına bakıldığında, Ö1'in 4 -5 yaş grubu, Ö2'nin 5 yaş grubu, Ö3'ün 4-5 yaş grubu, Ö4'ün 5 yaş grubu, Ö5'in 5 yaş grubu, Ö6'nın 4 yaş grubu, Ö7'nin 5 yaş grubu, Ö8'in 4-5 yaş grubu, Ö9'un ve Ö10'un 5 yaş grubu çocuklarla çalıştıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin 6 tanesi 5 yaş grubu, 3 tanesi 4- 5 yaş grubu ve bir tanesi 4 yaş grubu sınıflarda öğretmenlik yapmaktadır. Sınıf mevcutlarına bakıldığında en az 17 en fazla 25 kişilik sınıflarda öğretmenlik yaptıkları görülmektedir. Örneklem seçiminde kolay ulaşılabilir örnekleme kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi, nitel araştırmada yaygın kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013) ve araştırmacıların çalışma boyunca rahatlıkla ulaşabilecekleri bireylerden çalışma grubu seçmesi olarak ifade edilir (Baltacı, 2018).

Verilerin toplanması ve analiz

Verilerin toplanmasında, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğretmenlerin demografik bilgileri (öğretmenlik kıdem yılları, sınıf mevcutları ve kaç yaş grubu çocuklar ile çalıştıkları) ve dinleme becerilerine ilişkin görüşlerini belirlemek için hazırlanmış sorular (Okul öncesi dönemde dinleme becerisinin kazandırılmasının önemiyle ilgili ne düşünüyorsunuz?, Dinleme becerisi kazandırmada karşılaştığınız problemler nelerdir?, Dinleme becerisinin hangi etkinliklerde daha önemli olduğunu düşünüyorsunuz? vb.) olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Katılımcılara, yapılan görüşmelerden önce öğretmenlere bilgi verilerek görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Daha sonra bu görüşmeler transkript edilmiştir ve elde edilen veriler doğrultusunda içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi yapılırken veri toplanan öğretmenlere Ö1, Ö2, Ö3... gibi kod isimler verilmiş, böylece katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuştur.

İnanırlık

Bilimsel araştırmalarda etik ilkeler dahilinde elde edilen sonuçların geçerli ve güvenilir olması oldukça önemli bir kriterdir (Merriam, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırmalarda inanırlık olarak ele alınan bölüm, çalışmanın geçerliği hakkında bilgi vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Yapılan çalışmada, veri toplama aracının oluşturulmasında uzman görüşü alınmış, görüşler doğrultusunda sorulara son şekli verilmiştir. Görüşmelere başlanmadan önce araştırmanın özeti ve veri toplama aracı Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'na sunulmuş ve araştırma kurul tarafından onaylanmıştır (13.12.2021 – E.70193). Gerekli etik kurul izni alındıktan sonra katılımcılarla görüşmelere başlanmıştır. Katılımcılara yapılan görüşmeler sırasında herhangi bir müdahalede bulunulmamasına, cevaplarında jest ve mimiklerle bile onları etkileyecek tepkiler verilmemesine özen gösterilmiştir. Veri toplama amacıyla yapılan görüşmeler, katılımcıların onayı alınarak kayda alınmıştır. Ses kayıtlarının tamamı her detayı dikkate alınarak yazıya dökülmüştür. Yazıya dökülen kayıtlar araştırmacı dışında başka bir uzman tarafından kodlanmış, araştırmacının kodlarıyla birlikte üzerine tartışılarak kategori ve temalar oluşturulmuştur. Araştırma sürecinde elde edilen tüm veriler ve analizler, gerektiğinde uzman denetimine sunulmak amacıyla saklanmıştır.

Etik İzin

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiđi Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiđine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiđi Kurulu

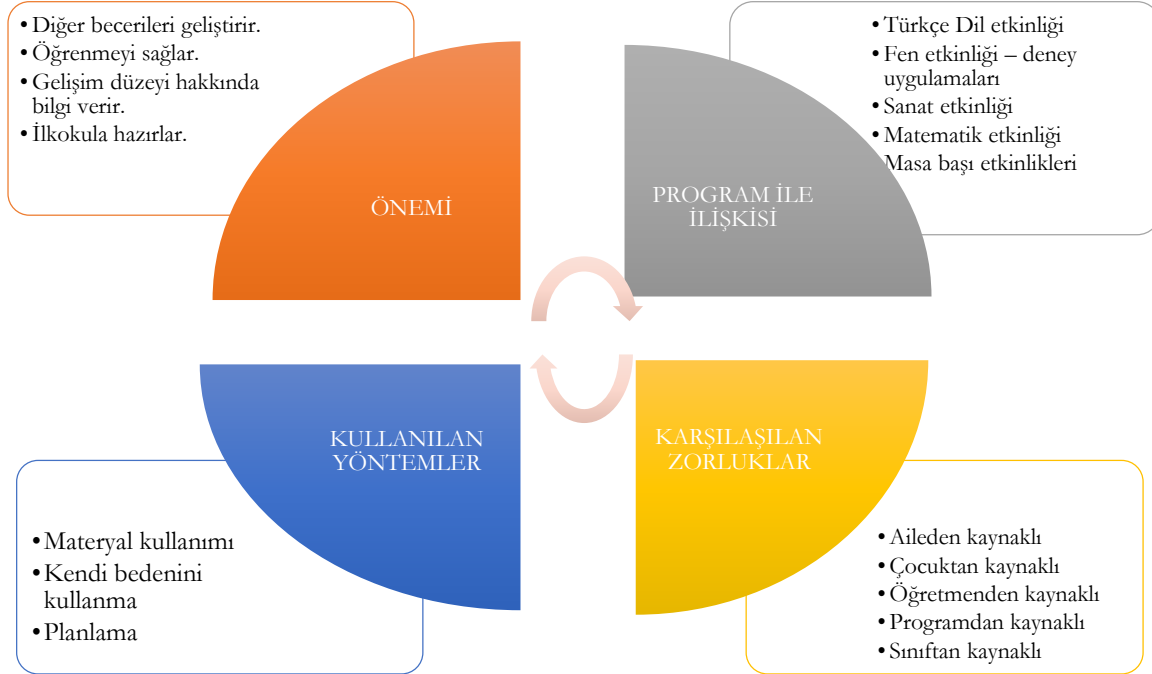
Etik değerlendirme kararının tarihi: 13/12/2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E.70193

BULGULAR

Öğretmenlerin dinleme becerilerine ilişkin görüşlerinin belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada verilerin analizi sonucunda dört tema ortaya çıkmıştır. Bunlar (1) Önem (2) Program ile İlişki (3)

Kullanılan Yöntemler ve (4) Karşılaşılan Zorluklar olarak isimlendirilmiştir. Temalar Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Öğretmenlerin Dinleme Becerisine İlişkin Görüşleri

Önem

Araştırmanın verileri analiz edildiğinde belirlenen önem teması, dinleme becerisinin çocuklar üzerinde oluşturduğu etkisi hakkında öğretmen görüşlerini içermektedir. Bu tema dinleme becerisinin, çocukların diğer becerilerini geliştirdiği, öğrenmeyi sağladığı, gelişim düzeyi hakkında bilgi verdiği ve ilkökula hazırladığı görüşlerinin yer aldığı dört kategoriden oluşmaktadır.

Öğretmenler dinleme becerisinin, çocukların diğer becerilerini de geliştirdiğini düşünmektedirler. Bu durumu Ö1, Ö5 ve Ö6 dinleme becerisinin diğer becerilere etkisini şöyle ifade etmişlerdir:

Ö1: “...çocuklar dikkatlerini toplamışlarsa dinliyorlardır. Sağa sola bakan, başka şeylerle ilgilenen çocuğun dikkati başka işlerdedir. Dinleme becerisi çocukların dikkatlerini toplamada önemli bir beceridir.”

Ö5: “...dinleme becerisi, odaklanmayı sağlar. Çocuklar etkinliğe ya da o anki duruma dikkatlerini veriyorlarsa, odakladılarsa dinlediklerini düşünebiliriz.”

Ö6 “...iletişim becerilerini geliştirmektedir. Dinleyen çocuk karşısındakıyla iletişim kurabiliyor. Yani onu dinlediği için uygun cevaplar veriyor bir sohbet başlıyor aralarında. Bu da hem konuşmayı destekliyor hem de sosyal becerileri geliştiriyor aslında.”

Öğretmenler dinleme becerisinin öğrenmeyi sağladığını düşünmektedirler. Ö4 “dinleme, öğrenme için şarttır ve öğrenmeyi sağlar” ifadesi ile öğrenme için dinleme becerisinin önemini belirtmiştir. Araştırmaya katılan bazı öğretmenler ise dinleme becerisinin gelişim düzeyi hakkında bilgi verdiğini ifade etmişlerdir. Ö9 “dinleme becerisi dil gelişiminin ne düzeyde olduğunu gösterir” şeklinde düşüncesini dile getirerek dinleme becerisi ile gelişim düzeyi arasında ilişkiyi belirtmiştir.

Önem teması altında son olarak dinleme becerisinin ilkökula hazırlık için gerekli olduğu görüşü belirlenmiştir. Ö10 bu durum için şu ifadeleri kullanmıştır:

Ö10: “...dinleme ilkökul için gerekli bir beceridir. İlkokulda çocuklar uzun süre oturup dinlemeleri gerekiyor. O nedenle okul öncesinde çocuk dinleme becerisini kazanmışsa ilkökulda daha rahat edecektir.”

Öğretmenlerin ifadelerine bakıldığında, dinleme becerisinin temel bir iletişim becerisi olarak öneminin ve çeşitli alanlara etkisinin fark edildiği görülmektedir.

Program ile İlişki

Program ile ilişki teması okul öncesi öğretmenlerin uyguladıkları programda dinleme becerisine hangi etkinlikte ve ne kadar süre yer verdikleri hakkındaki öğretmen görüşlerini içermektedir. Bu tema ise; Türkçe, Fen, Matematik ve Sanat etkinliği ile masa başı çalışmaları kategorilerinden oluştuğu belirlenmiştir.

Öğretmenler dinleme becerisinin en fazla Türkçe etkinliğinde önemli olduğunu belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan öğretmenlerden Ö2 dinleme becerisini Türkçe etkinliğinde kullandığını şu şekilde ifade etmiştir:

Ö2: “...Hikâye okuduktan sonra yani Türkçe etkinliğinde sorular sorarak kullanıyoruz. Çocukların soruları cevaplaması için dinlemeleri gerekiyor. Hem hikâyeyi hem soruları dinledikten sonra ancak cevap verebilirler”

Görüşmeler sırasında öğretmenlerin dinleme becerilerini kullandıkları etkinliklerden bahsederken, ilk akıllarına gelenin Türkçe etkinliği olduğu, ancak düşündüklerinde başka etkinlikleri de ekledikleri görülmüştür. Örneğin dinleme becerisini sanat etkinliklerinde kullandıklarını söyleyen Ö5, matematik etkinliklerinde kullandıklarını belirten Ö7 ve fen etkinliklerinde kullandıklarını söyleyen Ö3 bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö5: “...Tüm etkinliklerde dinleme önemli. Ama özellikle belirtmek gerekirse Türkçe ve sanat etkinliğinde daha önemli diyebilirim. Yönergeye göre hareket edilen bir etkinlik olduğu için sanat etkinliğinde dinlemenin önemli olduğunu düşünüyorum.”

Ö7: “...Türkçe dil etkinliği, matematik etkinliği en çok kullandığımız etkinlikler. Aslında tüm etkinliklerde önemli çünkü çocuklar dinlemezse yönergeyi anlayamıyorlar.”

Ö3 “...Türkçe dil etkinliğinde önemli, deney ve fen etkinliklerinde de kullanıyoruz. Çocuklar dinlemiyorlarsa eğer yaptığımız etkinlik boşa gidiyor gibi bir şey... Sadece bakıyor mesela ama anlamıyor orada neden öyle bir deney yaptığımızı. Neden su koyduk neden karabiber koyduk haberi olmuyor, sadece izliyor.”

Öğretmenler dinleme becerilerini kullandıkları etkinliklerden bahsederken son olarak masa başı etkinliklerden bahsetmişlerdir. Ö6 bu durumu şöyle ifade etmiştir:

Ö6: “Durup dinlemeleri gereken etkinliklerde, mesela masa başında oturup bir şey yapacaklarsa dinlemeleri gerekiyor ki yapabilsinler”

Veriler incelendiğinde, öğretmenlerin çeşitli etkinlikler içerisinde dinleme becerilerini kullandıklarını ifade ettikleri, ancak özellikle dinleme becerisini geliştirmeye yönelik bir etkinlik planlamaktan bahsetmedikleri görülmektedir.

Kullanılan Yöntemler

Kullanılan yöntemler teması okul öncesi öğretmenlerin dinleme becerisini kazandırırken seçtikleri yöntemlere ilişkin görüşlerini içermektedir. Bu tema ise; materyal kullanma, kendi bedenini kullanma ve planlama kategorilerinden oluştuğu belirlenmiştir.

Öğretmenler dinleme becerisi kazandırırken seçtikleri en önemli yöntem olarak bir materyal kullanarak dinleme becerisini kazandırmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu temada öğretmenlerin dinlemeyi sağlamak için dikkati toplamanın önemini bildikleri ortaya çıkmıştır. Hemen her öğretmen kullandıkları yöntemden bahsederken, çocukların dikkatini çekmek için bunu yaptıklarını belirtmişlerdir. Ö1, Ö4 ve Ö6 dikkat çekmek ve dolayısıyla dinlemeyi arttırmak için materyal kullandıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

Ö1: “...Dinlemeyi sağlamak için çocukların dikkatini çekmeye çalışıyorum. Dikkat çekmek için materyal kullanımından faydalıyorum. Yüksek sesle konuşurlarsa kollarımı bağlayıp bekliyorum.”

Ö4: “...Kukla kullanımı, bir kutu ya da poşet bile öğrencilerin dikkatini çekebiliyor.”

Ö6: “...Çocuğun dikkatini çekme, materyal kullanımı dinleme için işe yarıyor. En son çare olarak ödül yöntemine başvuruyoruz.”

Öğretmenlerin bir diğer dinlemeyi sağlama yöntemi ise beden dili kullanımı olduğu belirlenmiştir. Ö7 ve Ö9 bu durumu şu ifadelerle belirtmiştir:

Ö7: “...Elimi kaldırıp bana odaklanmalarını sağlıyorum. Sessiz duruyorum, fark edip sussunlar diye.”

Ö9: “...jest ve mimiklerle dikkat çekme dinlemeyi sağlıyor. Çocuklarla monoton bir şekilde konuşunca sıkılırlar bir süre sonra ama ses tonunu yükseltip alçaltmak ya da jest ve mimiklerle hareketli bir anlatım yapmak daha uzun süre ilgilerini çekiyor.”

Öğretmenler planlamanın ve etkinliğe iyi hazırlanmış olmanın dinlemeyi etkilediğini belirtmişlerdir. Ö2 “Etkinliğe iyi hazırlanmak dinlemeyi çok etkiliyor.” diyerek etkinliğe iyi hazırlanmanın dinlemeyi etkilediğini ifade etmiştir. Veriler incelendiğinde, öğretmenlerin dinlemeyi sağlamanın ön koşulu olarak dikkat çekmeyi ele aldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin cevaplarına bakıldığında da dinlemeyi sağlamak için kullandıkları yöntemlerin aslında dikkati belirli bir noktaya toplayabilmek adına yapıldığı söylenebilir.

Karşılaşılan Zorluklar

Karşılaşılan zorluklar teması okul öncesi öğretmenlerin dinleme becerisi kazandırırken yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşlerini içermektedir. Bu temanın; çocuktan kaynaklı, aileden kaynaklı, öğretmenden kaynaklı, sınıftan kaynaklı ve programdan kaynaklı zorluklar kategorilerinden oluştuğu belirlenmiştir.

Öğretmenler dinleme becerisi kazandırırken çocuktan kaynaklı zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ö2, Ö5 ve Ö8 çocuk kaynaklı problemin dinleme becerisi kazandırırken zorluk yaşamasına neden olduğunu şöyle ifade etmişlerdir:

Ö2: “...Dinle dediğimizde kural gibi algılayıp dinlemek istemiyorlar. Engellendiğini düşünüp rahatsız oluyorlar. O nedenle dikkat çekici etkinlikler yapmak daha etkili oluyor.”

Ö5: “Çocukların aşırı hareketli olması dinlemeyi etkiliyor. Çocukların çok fazla abur cubur yemesi etkiliyor. Aileler fazla abur cubur yemelerine izin verdiğinde çocuklar daha hareketli oluyor. Biz zaten okulda o tür yiyecekler vermiyoruz. Yani ne yedikleri bile önemli diye düşünüyorum.”

Ö8: “Çocukların dikkatleri çabuk dağılıyor. Hemen başka bir yere bakmaya başlıyor, başka işlerle ilgilenmeye başlıyor. Bu yüzden dinlemiyorlar.”

Dinleme becerisini kazandırırken öğretmenlerin aileden kaynaklı sorunlarla karşılaştıkları görülmüştür. Öğretmenler çocukların teknoloji ile fazla iç içe olmasının, şiddet ve saldırganlık içeren oyunlar oynamalarına izin verilmesinin onların dinleme becerilerini etkilediğini belirtirken, Ö9 bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö9: “...Aileler çocukların çok fazla televizyon izlemesine ve tablet oynamasına izin veriyor. Oradaki oyunlardaki karakterler çocukların hareketlerini olumsuz yönde etkiliyor. Sadece bizim burada bir şeyler yapmaya çalışmamız tek başına yetmiyor, ailelerin de dikkat etmesi gerekir.”

Öğretmenlerden kaynaklı zorluklar dinleme becerisini kazandırmada karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenlerin görüşlerine göre, öğretmenin ses tonunu uygun şekilde kullanamaması, etkinliklere iyi hazırlanmaması, etkinliklerin anlatımı için uygun yöntem ve tekniğin kullanılmaması, yönergeyi uygun şekilde verememe, çok uzun konuşma gibi durumların çocukların dinleme becerisini kazanmasında olumsuz etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Görüşmeler sırasında öğretmenin ses tonunu uygun kullanmasının dinlemeyi nasıl etkilediğini Ö1 ve Ö10 şöyle ifade etmişlerdir:

Ö1: “...Öğretmenin ses tonu yükseğe dinleme geride kalıyor. Çocuklar bağırılmaya alışıyor. Bu sefer dinlemeleri için sesinizi duyurmak için bağırdığımızda bu etki etmiyor.”

Ö10: “...Öğretmen sesini duyuramıyor Çocuklar da duymadığı için dinlemiyorlar.”

Yapılan görüşmelerde öğretmenler etkinliğe iyi hazırlanmanın dinleme becerisini etkilediğini belirtmişlerdir. Dinleme becerisini kazandırmada yönergeyi uygun şekilde verememe ve öğretmenin uzun konuşmasının olumsuz etkisi olduğunu Ö7 ve Ö4 şöyle belirtmiştir:

Ö7: “...Öğretmen etkinliğe iyi hazırlanmıyorsa ve otoriteyi sağlayamıyorsa dinleme olmuyor. Öğretmen etkinlikte durakladıkça çocukların hemen dikkatleri dağılıyor. Akıcı bir şekilde duraksamadan etkinliği anlatmak çok önemli...”

Ö4: “...Eğer yönergeyi uzatırsa öğretmen çocuklar dinlemiyor. Zaten dikkat süreleri kısa, bide uzun ve tek düze bir anlatım olursa hemen dikkatleri dağılıyor ve dinlemiyorlar.”

Etkinliklerin anlatımı için uygun yöntem ve tekniğin kullanılması ise çocukların dinleme becerilerini etkileyen bir diğer durumdur. Yapılan görüşmelerden elde edilen sonuca göre, uygun yöntem ve teknik kullanılmadığında çocukların dikkati dağılabilmekte, dolayısıyla dinlemeden uzaklaşabilmektedirler. Ö6 bu durum için şu ifadeleri kullanmıştır:

Ö6: “Sunum ve anlatım yöntemini kullandığım için Türkçe etkinliğinde çocukların dinlemesini sağlamakta sıkıntı yaşıyoruz.”

Öğretmen aslında bu ifadesiyle kendi kullandığı yöntemin çocukların dinlemelerini sağlamak için uygun olmadığını farkında olduğunu göstermiştir. Sınıftan kaynaklı yaşanan problemler ise daha çok sınıfta fazla uyaran olması ve sınıf mevcudu ile ilişkilendirilmiştir. Bu durum için Ö5 ve Ö3 şöyle demişlerdir:

Ö5: “...Sınıfta fazla uyaran olması dikkati ve dinlemeyi etkiliyor. Siz etkinlik anlatmaya çalışıyorsunuz ama çocuk gördüğü başka bir şey var ve onunla oynamak istiyor. Bu şekilde dikkat çeken materyalleri kaldırmayınca mutlaka birkaç çocuğun dikkati dağılıyor. Öyle olunca o çocuklar diğer çocuklarında ilgisini dağıtıyor ve dinlemiyorlar.”

Görüşmeye katılan öğretmenlerden Ö3, diğer katılımcıların aksine, fizik ortamın dinlemeyi etkilemediğini şöyle ifade etmiştir:

Ö3: “...Fiziki ortam dinleme becerisini etkilemiyor. Çocukların dikkatlerini çekebilerseniz dinliyorlar.”

Görüşmelerden elde edilen bulgular sınıf mevcudunun dinlemeyi etkileyen bir diğer unsur olduğunu göstermektedir. Görüşmeye katılan öğretmenlerden Ö2 ve Ö9 sınıf mevcudunun etkisini şu ifadelerle belirtmişlerdir:

Ö2: “...Sınıf mevcudu dinleme becerisini etkiliyor. Özellikle kalabalık sınıflarda çocukların hepsine hakim olmak zor oluyor. Biri hareketlendi mi dalga gibi yayılıyor. Sınıf kalabalık olunca her öğrenciye göre etkinlik hazırlamak da zor oluyor...”

Ö9 “...Sınıf mevcudu az olursa daha iyi dinlenir. Çocuklar birbirini etkilese bile daha kolay müdahale edilebilir.”

Öğretmenlerin ifadelerine göre dinleme becerilerini kazandırırken programdan kaynaklı yaşanan zorluklar günlük planın net şekilde hazırlanmaması ve sınıf rutinlerinin oluşmaması üzerine yoğunlaşmaktadır. Sınıf rutinlerinin dinleme becerisine etkisini Ö4 ve günlük planın dinleme becerisine etkisini ise Ö7 şu şekilde belirtmiştir.

Ö4: “...Rutinler olmazsa boşlukta dinleme becerisi kazandırılmıyor. Aradaki boşluklarda çocuklar hemen başka bir şeye yöneliyorlar. Tekrar dikkatlerini toplamak ve dinlemelerini sağlamak zaman alıyor. Bunu yaparken öğretmen de yoruluyor aslında. O yüzden hem öğretmen hem çocuklar için rutinler önemli.”

Ö7 “... akışı bilmek ve hâkim olmak önemli. Çocuk o boşluğu bulursa orada dağılıyor, sonrasında toplamak daha zor oluyor.”

SONUÇ ve TARTIŞMA

Okul öncesi dönemde çocukların dikkatini toplama, dinleme, anlama, kalem tutabilme, iletişim kurma, sorumluluk alma, öz bakım becerilerini yerine getirme gibi becerileri kazanmasında, eğitim öğretim anlamında temel sorumluluk okul öncesi öğretmenlerine düşmektedir (Erdoğan, 2013; Güzelyurt vd., 2019). Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin hangi becerileri, hangi yöntem ve tekniklerle, hangi etkinliklerle destekleyeceğini bilmesi oldukça önemlidir (Ural ve Ramazan, 2007). Dinleme becerisinin kullanıldığı etkinliklere bakıldığında, öğretmenlerin genellikle dinlemeyi geliştirmeye yönelik değil dinleme gerektiren etkinliklerden bahsettikleri görülmüştür. Bu noktada okul öncesi öğretmenlerinin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik yeterli bilgi sahibi olmadıkları düşünülebilir. Alan yazına bakıldığında yapılan çalışmaların dinleme becerisini geliştirmek için tekerlemelerden ve oyunlardan yararlanılabileceğini (Doğan, 2007), iletişim odaklı etkinliklere ve çeşitli oyunlara yer verilebileceğini (Yıldız, 2015; Yılmaz, 2007) ya da tiyatro, şiir, drama çalışmaları yapılarak dinleme becerisinin geliştirilebileceğini (Aytan, 2011) söylediği görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin özellikle dinleme becerisi geliştirmek için yapmıyor olsalar da Türkçe dil, sanat ve matematik etkinlikleri gibi iletişim odaklı, tartışma, oyun ve tekerlemeler içeren etkinliklerde çocukların dinleme becerisini kullandıklarını söylemeleri alan yazın ile tutarlıdır.

Okul öncesi öğretmenlerinin ilkokula hazırlık çalışmalarında ele aldıkları becerileri inceleyen bir araştırmada, okul öncesi öğretmenleri ilkokula hazırbulunuşluk için gerekli olan temel becerilerden birinin dinleme ve anlama çalışmaları olduğunu belirtmelerine rağmen, en az üzerine çalıştıkları becerilerin içerisinde dinleme ve anlama becerisine yer vermişlerdir (Güzelyurt vd., 2019). Yapılan çalışmada, öğretmenlerin dinleme becerilerini çeşitli etkinliklerde kullandıkları ancak doğrudan dinleme becerisini geliştirmeyi hedefleyen bir etkinlik yapmadıkları görülmüştür. Bu açıdan yapılan araştırmadan elde edilen okul öncesi öğretmenlerinin doğrudan dinleme becerisini geliştirmeyi hedefleyen etkinlikler yapmaması sonucunun alan yazın ile tutarlı olduğu söylenebilir.

Dinleme becerisi kazandırılırken karşılaşılan zorluklarda öğretmenler çocukların dikkatlerinin çabuk dağılmasının dinlemeyi olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Demir ve İzci (2015) yaptıkları çalışmadan dinleme becerisini kazandırmada karşılaşılan zorluklar içerisinde çocukların dikkatlerinin çabuk dağılmasına yer vermişlerdir. Yine aynı çalışmada ortamdaki gereksiz uyarıların, etkinliğin yeterince ilgi çekici olmaması nedeniyle çocukların etkinliğe katılmaya isteksiz oluşunun dinlemeyi etkilediği belirtilmiştir. Yapılan çalışmada da benzer şekilde eğer öğretmen etkinliğe iyi hazırlanıp çocukların ilgisini çekemezse veya ortamda dikkati dağıtacak başka uyarılar

(gürültü vb.) varsa çocukların dinlemede zorluk yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarının bu bağlamda literatür ile tutarlı olduğu söylenebilir.

Dinleme sürecinde öğretmenden kaynaklı karşılaşılan zorlukların ortaya çıkmasında Özbay (2014), öğretmenin beden dili, ses tonu, jest ve mimikleri, etkinliği sunma şekli, 'Türkçe' ye hakimiyeti ve kullanımı, bilgi birikimi öğelerinin etkili olduğunu söylemiştir. Yapılan araştırmada öğretmenler, öğretmen beden dilini, ses tonunu uygun kullanmadığında, etkinliğin sunumu için uygun yöntem ve teknikleri belirleyemediğinde çocukların dinleme becerilerinin olumsuz etkilendiğini söylemiştir. Bu durumda elde edilen sonuçlar alan yazınla örtüşmektedir.

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde ilk fark edilen durum okul öncesi öğretmenlerinin dinleme becerileriyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmayışıdır. Bilgi birikiminin, bir konuyu karşımızdakine aktarmada en önemli durumlardan biri olduğu (Özbay, 2014) göz önüne alındığında, çocuklara dinleme becerilerini kazandırmak için öncelikle okul öncesi öğretmenlerine konuya ilişkin eğitimler verilmesi gerektiği açıkça ortadadır. Dinleme eğitimi, eğitim öğretim sürecinin herhangi bir kademesinde ayrıca ele alınmamaktadır. Hatta literatürde ihmal edilmiş beceri olarak nitelendirilmiştir. Bu nedenle, genel olarak bakıldığında sadece okul öncesi eğitimi değil, tüm eğitim kademelerinde dinleme becerileriyle ilgili öğretmenlere eğitimler hazırlanması, çocukların bu becerilere sahip olabilmesi adına büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın sonuçlarına dayanarak okul öncesi öğretmenlerine dinleme becerileri ve nasıl geliştirileceği hakkında bilgilerinin hizmet içi eğitimlerle veya öğretmen adayları için lisans programına dahil edilerek desteklenebileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda dinleme türlerinin de bu eğitimlere dahil edilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Aksu, D. (2013). *Bütünleştirici dinleme modeli uygulamalarının ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi*. [Yayımlanmamış doktora tezi], Marmara Üniversitesi.
- Akyol, H. (2014). *Türkçe öğretim yöntemleri (7. Baskı)*. Pegem Akademi.
- Aytan, T. (2011). *Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri*, [Yayımlanmamış doktora tezi], Selçuk Üniversitesi.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Ciğerci, F. M. (2016). *İlkokul dördüncü sınıf Türkçe dersinde dinleme becerilerinin geliştirilmesinde dijital hikâyelerin kullanılması*. [Yayımlanmamış doktora tezi], Anadolu Üniversitesi.
- Crosskey, L., & Vance, M. (2011). Training teachers to support pupils' listening in class: An evaluation using pupil questionnaires. *Child Language Teaching and Therapy*, 27(2), 165-182. <https://doi.org/10.1177/0265659010397249>
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim ikinci kademede dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları*, [Yayımlanmamış doktora tezi], Gazi Üniversitesi.
- Doğan, Y. (2011). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Durmuş, N. (2013). *İlköğretim 2. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde çocuk edebiyatı ürünlerinin etkisi* (Master's thesis, Uludağ Üniversitesi).
- Erdoğan, T. (2013). *Okul öncesi dönemde okuma yazmaya hazırlık*. T. Erdoğan (Ed.), *İlkokula (ilköğretime) hazırlık ve ilkokul (ilköğretim) programları içinde* (ss.109-131). Eğiten Kitap.
- Florit, E., Roch, M., Altoe`G., & Levorato, M. C. (2009). Listening comprehension in preschoolers: The role of memory. *British Journal of Developmental Psychology*, 27, 935-951. <https://doi.org/10.1348/026151008X397189>
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Nobel Yayınevi.
- Güzelyurt, T., Erol, S., Kahraman, A., Temel, L., & Şavluk, B. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin ilkokula hazırbulunuşluğa ilişkin görüşleri. *International Primary Education Research Journal*, 3 (1), 23-30. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/iperj/issue/51447/595905>
- Harmankaya, M. Ö. (2016). *Üstbilis stratejileri eğitiminin ortaokul öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine, dinlemeye yönelik tutumlarına ve dinleme kaygılarına etkisi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Kırıkkale Üniversitesi.

- Harmer, J. (2001). *The practice of English language teaching*. Longman. China.
- Kingen, S. (2000). *Teaching language arts in middle schools*. Lawrence Erlbaum Ass.
- Kurudayıoğlu, M., & Kiraz, B. (2020). Dinleme stratejileri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2), 386-409.
- Machado, J. M. (2010). *Early childhood experiences in language arts early literacy*. Cengage Learning.
- Melanlıoğlu, D. (2013). Ortaokuldaki dinleme eğitiminin niteliğine ilişkin fenomografik bir araştırma/A phenomenological study on the quality of listening education at middle schools. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 1(1), 34-44.
- Melanlıoğlu, D. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Akademik Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma: Ders Ne Zaman Bitecek? Sıkıldım!. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 20(20), 311-348. DOI: 10.30767/diledeara.635543
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research a guide to design and implementation* (2nd ed.). United States of America: Jossey-Bass.
- Özbay, M. (2005). *Dinleme eğitimi*. Akçağ Yayınları.
- Özbay, M. (2014). *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap
- Özer Özkan, Y., & Coşkun, L. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik dinleme becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 67-98. DOI:10.23863/kalem.2017.52
- Özkan, E., & Başkan, A. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarına ait dinleme türlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, (78), 175-190.
- Robinslaw, H. (2007). Acquisition of hearing, listening and speech skills by and during key stage 1. *Early Child Development and Care*, 177(6/7), 661-678 DOI: [10.1080/03004430701379090](https://doi.org/10.1080/03004430701379090)
- Rost, M. (2011). *Teaching and researching listening*. Pearson Education.
- Saltalı, N., & Erbay, F. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin konuşma, dinleme ve empati becerilerinin çocuk sevmeye. *Abi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 159-174.
- Swain, K., Harrington, J. M., & Friche, M. (2004). Teaching listening strategies in the inclusive classroom. *Intervention in School and Clinic*, 40, 48-55. DOI:10.1177/1053451204040001040
- Tidyman, W. F., & Butterfield, M. (1959). *Teaching the language arts*. McGraw-Hill Book Company, Inc.

- Tompkins G. (2005). *Language arts: Patterns of practice*. Merrill/ Prentice Hall.
- Türe Köse, H. B., & Bartan, M. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarında dijital öykü anlatımının dinleme becerilerine etkisi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 54 (2), 523-557. DOI: 10.30964/auebfd.703473
- Ural, O., & Ramazan, O. (2007). *Türkiye’de okul eğitimin dünü ve bugünü S. Özdemir, H. Bacanlı ve M. Sözer (Ed.), Türkiye’de okul öncesi eğitim ve ilköğretim sistemi temel sorunlar ve çözüm önerileri içinde (s. 11-61)*. Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Visu-Petra, L., Cheie, L., & Benga, O. (2008). Short-term memory performance and metamemory judgments in preschool and early school-age children: A quantitative and qualitative analysis. *Cognitive, Creier, Comportament/ Cognition, Brain, Behavior*, 12(1), 71-101.
- Yalçın, A. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri-yeni yaklaşımlar*. (2. basım). Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9.Baskı). Seçkin yayıncılık.
- Yıldız, N. (2015). *Dinleme stratejileri öğretiminde beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi*, [Yayımlanmamış doktora tezi], Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Yılmaz, İ. (2007). *Türkçe öğretiminde dinleme becerisini geliştirmeye yönelik önerilen etkinliklerin değerlendirilmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Niğde Üniversitesi.